

Σύγχρονοι εκφραστές της λειτουργικής αναγέννησης (Πρωτοπρ. Βασίλειος Ι. Καλλιακμάνης, Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.)

[/ Πεμπτουσία](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=169963>]

8. Υπάρχουν και πολλοί άλλοι θεολόγοι και κληρικοί συγγραφείς που ασχολή-θη-καν με λειτουργικά θέματα στον εικοστό αιώνα. Όπως σημειώθηκε εξαρχής, είναι αδύνατο να γίνει ολοκληρωμένη καταγραφή στην παρούσα συνάφεια. Απλώς ση-μειώνονται εδώ ορισμένοι ακόμη από αυτούς. Ο Βαρθολομαίος Γεωργιάδης, (Αρχιεπ. Κορίνθου) έγραψε *Επιτομή Λειτουργικής*, που κυκλοφόρησε το 1909 και κυκλοφορεί σε τέταρτη έκδοση από της εκδόσεις Ρηγόπουλου στη Θεσσαλονίκη. Ο Δημ. Μωραΐτης καθηγητής της Λειτουργικής μεταξύ άλλων έγραψε τις μελέτες: *Εισαγωγή εις την λειτουργικήν και τας λειτουργικάς σπουδάς*, 1930, *Η Λειτουργία των Προηγια-σμένων*, 1955, *Ιστορία της Χριστιανικής Λατρείας*, Μέρος Α΄, 1958, *Επίτομος Λειτουργική*, Μέρον Α΄, Γενικόν, 1966. Ο Μεθόδιος Κοντοστάνου (Μητροπ. Κερκύρας) κυκλοφόρησε *Τελετουργική* το 1958.

9. Ο λόγιος και βαθύς γνώστης της λατρείας Πρωτ. Κ. Παπαγιάννης συνέγραψε αρκετές μελέτες που αναφέρονται σε λειτουργικά θέματα και επιμελήθηκε λειτουργικά βιβλία. Καταχωρούνται εδώ ορισμένες από αυτές: *Λειτουργικών ατόπων επισημάνσεις, Διορθώσεις και παρατηρήσεις εις το Τριώδιον*, University Studio Rress, Θεσσαλονίκη 2006, *Σύστημα Τυπικού των ιερών ακολουθιών του όλου ενιαυτού*, Αποστολική Διακονία 2006, *Μουσική Παρακλητική I,II,III, Μουσικόν Τριώδιον I,II, Μουσικόν Πεντηκοστάριον, Μουσικόν Μηνολόγιον*.

10. Θα αποτελούσε παράλειψη, αν δεν αναφέρονταν έστω ελάχιστα για τη συμβολή του Αγίου Όρους στην ανάπτυξη της λατρείας και τη θεολογία της στον εικοστό αιώνα. Καταρχήν όλα τα μοναστήρια επανδρώθηκαν με νέους μοναχούς, οι οποίοι καλλιέργησαν την παραδοσιακή βυζαντινή μουσική, μελέτησαν παλαιά χειρόγραφα, συγκρότησαν καταρτισμένους χορούς και έγιναν πόλος έλξης πολλών προσκυνητών. Εκτός από τον Υμνογράφο μοναχό Γεράσιμο Μικραγιαννανίτη που συνέταξε πάνω από δυο χιλιάδες ιερές ακολουθίες, κανόνες, τροπάρια, μεγαλυνάρια και κοντάκια σε σαράντα επτά σωζόμενους χειρόγραφους κώδικες[22], αρκετοί λόγιοι μοναχοί και ιερομόναχοι έγραψαν σχετικές μελέτες. Αναφέρω ελάχιστες από αυτές: Μοναχού Θεοδοσίου Αγιοπαυλίτου, *Ο αγνοημένος θησαυρός*, εκδ. Άγιος Νεκτάριος, Θεσσαλονίκη 1971, Αρχιμ. Βασιλείου, *Εισοδικόν*, εκδ. Ι. Μ. Σταυρονικήτα Άγιον Όρος 1978, Ιερομονάχου Γρηγορίου, *Θεία Λειτουργία*, Επίσης από το 1989 η Ιερά Μονή Σίμωνος Πέτρας εκδίδει

επιμελημένες σειρές λειτουργικών βιβλίων, στα οποία υπάρχουν εκτενέστατα εισαγωγικά σημειώματα του καθηγητή Ιωάννη Φου-ντούλη.

11. Στο Άγιον Όρος πήρε ερεθίσματα ο Φώτης Κόντογλου, για να ασχοληθεί κυ-ρίως με την αγιογραφία της Κρητικής Σχολής. Εδώ αντέγραφε φορητές εικόνες και τοι-χογραφίες κυρίως του 16^{ου} αιώνα, του Θεοφάνη και του Φράγκου Κατελάνου. Έ-γρα-φε: «Ο χαρακτήρ των αγίων εικόνων της Ορθοδόξου αγιογραφίας δεν είναι ου-δό-λως φυσικός, αλλά είναι λειτουργικός και συμβολικός, ήγουν πνευματικός. Η τέχνη αύ----τη, είναι μια ζωγραφική θεολογία».[23] Ο Κόντογλου ορθώνει στην εποχή του συχνά δηκτικό λόγο εναντίον της κα----κογουστιάς και της έλλειψης κάλλους στη δόμηση και διακόσμηση των νεό-τερων ναών, αντιτιθέμενος σε στρεβλές καταστάσεις και όχι τόσο σε συγκε-κριμένα πρό--σω-πα. Η παρουσία του θεωρείται σταθμός για τις εκ-κλη-σιαστικές τέχνες, αφού συνέβαλε σημαντικά στη στροφή προς την βυζαντινή α-γιο-γραφία.

[Συνεχίζεται]

[22] Αρχι. Γεωργίου Χρυσοστόμου, *Ο Υμνογράφος Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης και οι ακολουθίες του σε αγίους της Θεσσαλονίκης*, έκδ. Οργανισμός Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, Θεσσαλονίκη 1997, σ. 94-97.

[23] Φ. Κόντογλου, *Έκφρασις της Ορθοδόξου Εικονογραφίας*, τόμ. Α΄, σ. 415.